

Represaliat: Ginés González Gallardo

PARAULES CLAU:

Afusellaments al cementiri d'Abrera, Judici i venjança a la postguerra

Ginés González Gallardo, va néixer a Mojácar (Almeria) el 22 de novembre de 1912 i va emigrar amb tota la família cap a Manresa¹, després anirien tots plegats a Olesa de Montserrat, l'any 1929. El seu pare era Francisco González Casado² i la mare, Maria Gallardo Flores³, ambdós de Mojácar. El Ginés era el segon de vuit germans: el Francisco, el Ginés, la Francisca⁴, el Pedro, la Maria⁵, la Bárbara⁶, la Josefa⁷ i el José⁸. Vivia amb ells en Juan González Flores⁹, marit de la Francisca. L'any 1936 tots vivien al carrer Santa Oliva, núm. 1¹⁰, menys el Francisco i el Pedro. El Ginés, com la majoria dels seus germans sabien llegir i escriure.

El Ginés es va casar amb Juana Piñero Fernández, que era filla de Diego Piñero Tano¹¹. Aquest havia vingut a Olesa de Montserrat l'any 1929, era pagès i treballava per compte propi les terres de l'Horta d'en Martí¹². La seva esposa era Ana Fernández Pérez¹³ i treballava al tordatge de l'empresa Anònima Vilà. (Indústria Olesana S.A.).

¹Entrevista realitzada a Helena González Sola dins dels Projecte: *Memorial Democràtic del Baix Llobregat; de les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. Novembre 2019. Autores, Joana Llordella i Blanca Mampel. Direcció projecte: José Fernández i Elionor Sellés.

² Nascut a Mojácar, Almeria, l'1 d'abril de 1881. Treballava com a peó de "pic i pala" per l'empresa de Joaquim Aznar. Sabia llegir i escriure.

³ Nascuda a Mojácar, Almeria, el dia 11 de gener de 1885 i era analfabeta.

⁴ Nascuda a Mojácar, Almeria, l'1 de març de 1910. Treballava al debanatge (una fase del procés de filatura de la seda) a Anònima Vilà. (Indústria Olesana S.A.). Una fàbrica de blanqueig, aprestos i acabats a Olesa de Montserrat. Sabia llegir i escriure.

⁵ Nascut a Mojácar, Almeria, l'11 de març de 1918. Treballava a Anònima Vilà. Concretament als retorts: Teixit de cotó blanquejat, amb lligat de plana, en el qual tant l'ordit com la trama són fils de dos caps retorçats, emprats per a confeccionar roba interior de gran resistència, com la destinada a usos militars. GEC. Sabia llegir i escriure.

⁶ Nascuda a Mojácar, Almeria, el 29 de desembre de 1914. Era reparadora i sabia llegir i escriure.

⁷ Nascuda a Mojácar, Almeria, el dia 12 d'octubre de 1919. Sabia llegir i escriure.

⁸ Nascut a Mojácar, Almeria, el dia 15 de març de 1922. Era aprenent de fuster al negoci d'Arseni Domènech. Sabia llegir i escriure.

⁹ Nascut el 13 de maig de 1905 a Mojácar, Almeria, treballava de peó de "pic i pala" a l'empresa de l'Antoni Escursell. Sabia llegir i escriure.

¹⁰ El propietari de la finca era Pau Boada i Ubach (vivia al carrer Coscoll, núm. 16). Extret del Padró municipal d'Olesa de Montserrat de 1936.

¹¹ Nascut l'abril de 1888 a Turre, Almeria. Era analfabet.

¹² Els propietaris eren els hereus de Pau Bernades i Boada.

¹³ Nascuda l'any 1887 a Almazarrón, Múrcia. No sabia llegir ni escriure.

La Juana era nascuda el nou d'abril de 1913 a Mojácar, Almeria; eren cinc germans, el Francisco¹⁴, que era el gran, l'Antonia¹⁵, l'Ana¹⁶, el José¹⁷ i la Isabel¹⁸.

La Juana treballava als aspis de l'empresa S. A. Sedó en cta., situada a la colònia Sedó d'Esparreguera. Al llistat de treballadors de la fàbrica, consta que hi va entrar el 7 d'abril de 1930 fins al 30 de novembre de 1938. Sabia llegir i escriure.

En un document signat pel secretariat de les Joventuts Llibertàries d'Olesa de Montserrat, situades aleshores al carrer Llobregat, núm.1, i datat a 31 de gener de 1937 i dirigit als "camaradas del Comité Regional", s'esmenta que hi havia 17 "camaradas" olesans al front de guerra i un d'ells era el Ginés González. Concretament es trobava a la Columna Tierra y Libertad, centúria 5, secció 3, a Conca.

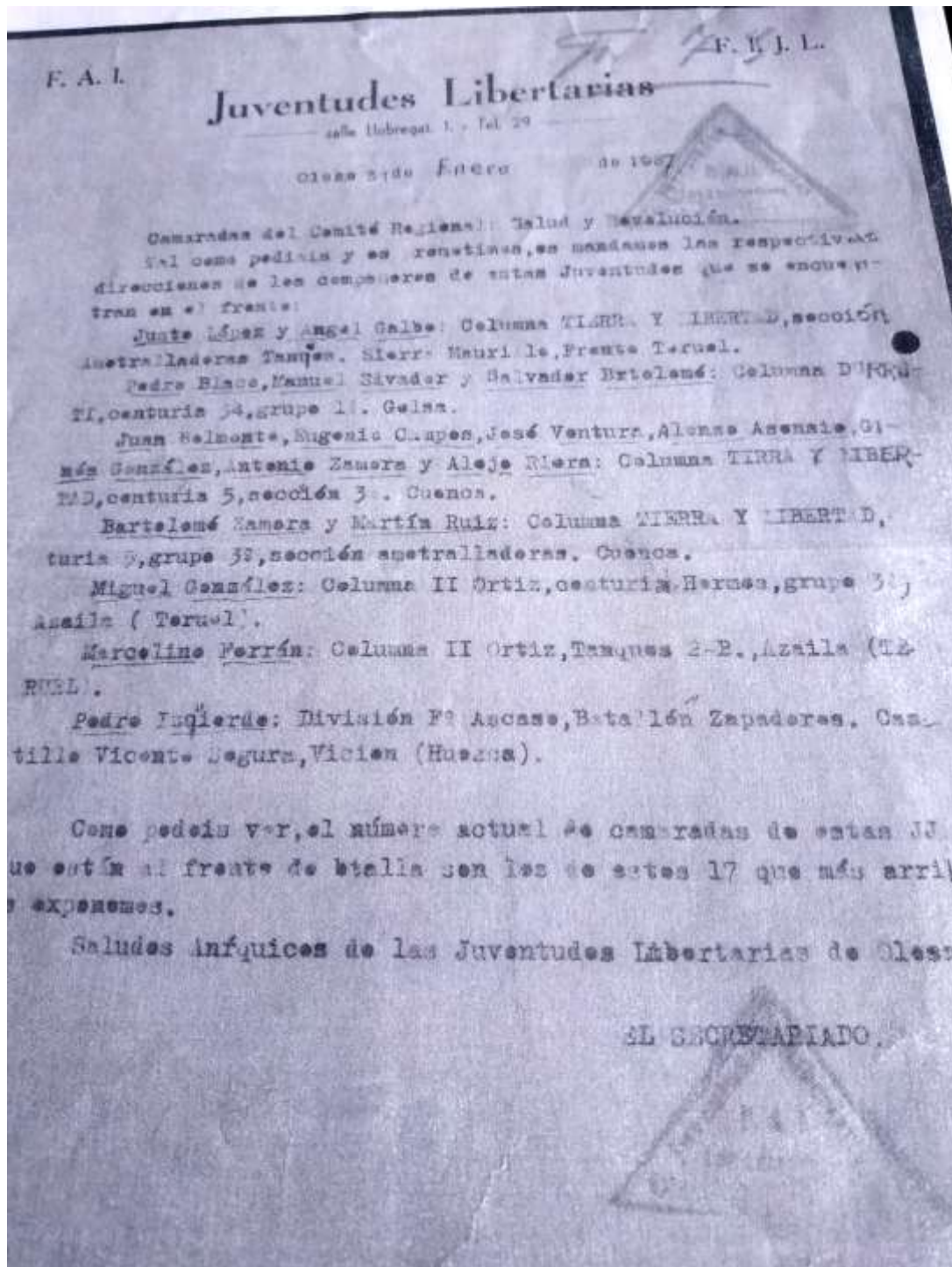
¹⁴ Nascut el 15 de juliol de 1908 a Mojácar. Deficient mental.

¹⁵ Nascuda al maig de 1915. Treballava a la secció molins de l'empresa Anònima Vilà. (Indústria Olesana S.A.).

¹⁶ Nascuda el desembre de 1918 a Mojácar, Almeria. Treballava a les contínues de l'empresa S. A. Sedó en cta. des de l'any 1932 fins al 1970. Sabia llegir i escriure.

¹⁷ Nascut el 24 de desembre de 1922 a Mojácar, Almeria. Treballà a la presa de l'empresa S. A. Sedó en cta. des de l'any 1940. Sabia llegir i escriure.

¹⁸ Nascuda el 3 de gener de 1927. Sabia llegir i escriure.

Font: AHMO

En Ginés va ser víctima de la repressió de l'Exèrcit franquista que va ocupar Olesa de Montserrat, el 25 de gener de 1939. L'ocupació de pobles i ciutats per part de l'Exèrcit franquista va anar sovint acompanyada d'una violència extrema contra la població, amb saquejos, violacions... De seguida, les autoritats militars instauraren el nou ordre i nomenaren les primeres comissions gestores que es farien càrrec del govern municipal. Aquestes forces d'ocupació instaurarien el terror i la por exercint de forma immediata una repressió indiscriminada contra la població civil i *aplicarien contra els republicans, aquells a qui consideraven*

*enemics irreductibles, uns criteris de revenja que pretenien la seva aniquilació a perpetuïtat.*¹⁹

En cada poble o ciutat, les autoritats militars van actuar amb total impunitat i la persecució als vençuts va comptar de seguida amb la col·laboració d'aquelles persones addictes al règim que facilitaren els noms dels primers que havien de ser detinguts i empresonats.

Tot i que, per diversos motius, el Govern franquista de Burgos havia tractat de vestir d'una certa "legalitat" les seves accions repressives contra la població dels llocs que "alliberava" es van produir diversos fets repressius, més o menys incontrolats, per part de les tropes que ocupaven els pobles i les ciutats catalanes. Els casos d'Olesa de Montserrat (Baix Llobregat) i Súria (Bages) tenen un gran paral·lelisme i mostren l'entorn i el clima d'impunitat en què podien actuar l'exèrcit rebel, la Guàrdia Civil i els grups de *Falange*²⁰.

Pocs dies després de l'ocupació militar del poble, es practicaren les primeres detencions. Una trentena de persones van ser empresonades al local del Círcol. La casa de Cal Nicolau Ric es va habilitar com a centre de detencions i tortura.

El 19 de febrer de 1939 es produïren els primers assassinats al cementiri d'Abbrera. Sabem que un primer grup format per 8 persones foren afusellades per membres de la FET y de las JONS. Hores després arribaria un segon grup format per 12 persones que van ser afusellades per soldats franquistes, entre les quals es trobava Ginés González, el nostre represaliat.

El 25 de gener de 1939 les tropes franquistes van ocupar Olesa de Montserrat. Les detencions es van produir amb rapidesa. Com a la majoria de pobles, les presons locals aviat van quedar petites i es van haver d'habilitar altres edificis. En el cas d'Olesa va ser el Casino²¹. Aquells detinguts havien de ser traslladats a les presons de les ciutats més properes, per passar a disposició dels jutges militars. Sovint el seu destí era la presó Model de Barcelona, però a vegades no hi arribaven.

La nit del 19 de febrer 15 soldats dels que es trobaven a Olesa van ser requerits per portar 12 presoners a la presó Model. El grup va dirigir-se a un cementiri –tot indica que es tracta del cementiri de la propera població d'Abbrera- i, contra els murs, els soldats van afusellar els presoners.²²

¹⁹ PAGÈS, Pelai (2007). "La presó Model de Barcelona a la postguerra", pàg. 130, a SOLÉ SABATÉ, J.M (dir) *El Franquisme a Catalunya. 1939-1977. La dictadura totalitària (1939-1977)*. Vol 1. Barcelona: Ed. 62.

²⁰ FÀBREGA, Albert (2007). "Els fets d'Olesa de Montserrat i Súria" pàg. 50, a SOLÉ SABATÉ, J.M (dir) *El Franquisme a Catalunya. 1939-1977. La repressió franquista (1938-1977)*. Vol 5. Barcelona: Ed. 62.

²¹ Es refereix al local del Centre Cultural Recreatiu Obrer, *el Círcol*, freqüentat per persones majoritàriament d'esquerres. En el teatre es representà l'espectacle de la Passió fins que un incendi destruí l'edifici l'any 1983.

²² *Ibidem*, pàg. 50.

Una part d'aquests executats, concretament el format per les dotze persones, van ser sotmesos a l'anomenat "Judici de les vídues". Com ens relatà el nostre informant, Josep M. Sibina i Alsina²³, al cap de pocs dies de l'arribada de les tropes nacionals a Olesa de Montserrat se celebra el conegut com a "Judici de les vídues"²⁴, una farsa de judici, sense cap garantia processal, anomenat així per la presència d'algunes de les dones que s'havien quedat vídues pels fets provocats per la violència de la rereguarda.

En Sibina fa referència a les memòries del soldat Manuel Prado²⁵ que quan tenia 20 anys formà part de l'escamot d'execució del grup format per 12 persones, entre les quals es trobava en Ginés González, el nostre represaliat. Aquest escamot es va dirigir a les cotxeres de l'Hotel Gori d'Olesa on hi havia les persones que havien detingut les tropes franquistes.

En un primer moment pensaven que els havien de portar a Barcelona però, en arribar al pont del riu Llobregat que separa Olesa i Esparreguera, van continuar fins al cementiri d'Abrera on van ser afusellades. D'aquestes dotze persones es van fer dos grups, un, format per sis homes, i l'altre per dues dones, i quatre homes. Després de l'afusellament, els soldats van retornar a la seva caserna, però tres hores més tard, els van alertar que alguns no havien mort i havien fugit. Dels que es van poder escapar, només sabem amb certesa que va poder sobreviure una persona ja que la majoria van ser posteriorment executades o van morir a causa de les ferides.

En Ginés González Gallardo és un dels que va aconseguir escapar malferit i no el van anar a buscar perquè no era a la llista dels detinguts²⁶. El fet era que el Ginés era el marit de la detinguda i també afusellada Juana Piñero. Quan la van agafar, el Ginés cada dia l'anava a visitar allà on la tenien empresonada, fins que li van dir que si tornava per veure-la l'empresonarien també a ell²⁷. El Ginés hi va tornar i aleshores el van empresonar. D'aquesta manera, el 19 de febrer de 1939, l'uniren al grup d'olesans que foren executats a Abrera.

Aquests fets són explicats així per la nostra informant²⁸ i també per J. M. Sibina²⁹, ambdós creuen que era la seva esposa, Juana Piñero, la que estava polititzada (CNT i FAI). Com hem vist en el document anterior però, el Ginés

²³ Entrevista a Josep M. Sibina dins del projecte: *Memorial Democràtic del Baix Llobregat; de les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. Entrevistadores: Joana Llordella i Blanca Mampel. Olesa de Montserrat, 2006. Entrevistadores: Joana Llordella i Blanca Mampel. Indexació realitzada per José Fernández i Elionor Sellés. Cara 1, minut 0:30:35-0:41:00: Procés d'Abrera. Judici i venjança a la postguerra.

²⁴ El Judici de les vídues està referenciat en els documents de tres persones represaliades que també patiren aquest procés i que es troben en aquest web del *Memorial Democràtic del Baix Llobregat*. Es tracta de Fèlix Figueras, Joan Jané i Josep Bayona.

²⁵ Testimoni de Manuel Prado Chao. *La Humanitat*. 30 de gener de 1979.

²⁶ SIBINA, J.M. (2005) *Sense el vostre permís. (Memòries d'un poble, 69 anys després)*. Edita Josep M. Sibina Alsina. Pàg. 94.

²⁷ *Ibidem*, pàg. 92. Aquest fet també ens el narra l'Helena González.

²⁸ Helena Gonzalez Sola, entrevista citada.

²⁹ *Ibidem*, pàg. 92 i 94.

pertanyia a les Joventuts Llibertàries i a l'any 1937 formava part de la Columna Tierra y Libertad que lluitava en el front de guerra.

En Josep M. Sibina rememorava:

Segons explicacions de Juan Garrido³⁰, quan el piquet va disparar la seva dona, la Joana, ella es va tirar damunt d'ell per tal de protegir-lo. Si més no, sigui pels trets de gràcia, sigui perquè una bala escadussera el va tocar, resultà ferit d'alguna consideració. Tot i així, amb ajuda, pogué passar el riu i arribar al carrer de Santa Oliva, a casa seva³¹.

L'Helena González³², neboda del Ginés, ens narrà que el seu oncle no va quedar mort quan el van afusellar a Abrera, però no pot dir si és cert que la Juana es va posar davant d'ell en el moment que els van disparar, tal com expliquen altres versions. Es va poder escapar i va arribar a casa seva, que era una casa propera al porxo de Santa Oliva. Els seus pares no van poder avisar els metges per por i el Ginés es va morir. Va ser enterrat al pati de casa seva.

Al cap d'uns dies o d'un temps –no se sap segur– un familiar que era pagès, en Miquel Costa, i que tenia unes vinyes a la Roca de la Mona –prop de l'actual cementiri d'Olesa, coneguda com a zona de Les Aigües–, va agafar el cos del Ginés de nit i el va portar a aquesta vinya on hi va plantar uns rosers. L'Helena explica que de petita anaven a la vinya amb la família (aleshores es feia freqüentment) i que hi havia una zona on sempre els deien: "Allà no hi aneu!"³³.

L'Helena ens contà que el tret de gràcia d'alguns afusellats el van donar unes dones que acompanyaven aquests soldats. Això la seva mare ho tenia molt ficat al cap ja que, a més, al ser d'Olesa, les havia vist pel poble, pel carrer Argelines. Coincideix amb en Sibina a dir que el Ginés va morir a la casa del carrer Santa Oliva.

El seu fill, que també es deia Ginés, un cop morts els pares, es va quedar a viure amb els avis: amb *l'abuela Maria i l'avi Francisco*³⁴, al carrer Santa Oliva.

³⁰ Juan Garrido Abad aconseguí escapar malferit i amb l'ajut d'uns amics arribà a casa seva, a Olesa. Algú el va denunciar i va ser novament detingut i afusellat al cementiri d'Olesa el 20 de febrer de 1939.

³¹ SIBINA, J.M. (2005) op. cit. Pàg. 94

³² Helena González, entrevista citada.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

La nostra informant: HELENA GONZÁLEZ SOLA³⁵

L'Helena González Sola va néixer a Olesa de Montserrat, l'any 1957 i és neboda del represaliat d'Olesa de Montserrat, Ginés González Gallardo.

De jove no li havien explicat mai res sobre el seu tiet Ginés. S'assabentà de la història familiar quan tenia 14 o 15 anys. El que li havien comentat és que ell no havia tingut cap tipus d'afiliació política però la seva dona sí, ja que era de la CNT.

El Ginés i la Juana van tenir un fill, que també es deia Ginés, que va viure a França molts anys i on hi va morir. El seu nét viu a França va venir a Olesa per mirar de trobar la fossa de la vinya on era enterrat el Ginés (el seu avi).

L'Helena desconeix el "Judici de les vídues", només recorda que "deien que els duien a un judici rapidet" i té molt poca informació de la Juana. La seva mare li havia explicat que la Juana sempre anava vestida amb el mono, (suposa que amb armes) i una mica com *si fos revolucionària ella*. El seu pare no li va explicar mai res. Solament li havien explicat que havien agafat la Juana i que el seu oncle la va anar a veure i se'l van quedar a ell també.

La història familiar que coneix és a partir del fet que el seu oncle no va quedar mort quan els van afusellar a Abrera. Ell va quedar viu però no pot dir si la Juana estava embarassada o si es va posar davant d'ell en el moment que els van disparar (*és una història que algú ens havia explicat*). Ens conta que el tret de gràcia el van donar les dones –això la seva mare ho tenia molt ficat al cap–, eren d'Olesa i les havia vist pel poble, pel carrer Argelines.

Sembla que el Ginés es va fer el mort i es va poder escapar a la nit a casa seva, al carrer Santa Oliva. La família però, no va poder avisar el metge, per por, i es va morir a casa. El van enterrar al pati de casa els pares.

Al cap d'uns dies o d'un temps –no ho sap segur– un tiet que era pagès, en Miquel Costa, que estava casat amb la Bàrbara González, i que tenia unes vinyes a Roca de la Mona (prop de l'actual cementi d'Olesa, coneguda com a zona de Les Aigües), va portar les restes del Ginés a aquesta vinya on hi van plantar els rosers. L'Helena recorda quan de petita anaven a la vinya amb la família que hi havia una zona on sempre els deien: "Allà no hi aneu!".

Quan li vam preguntar on era enterrada la seva esposa Juana, l'Helena ens reconegué que ella no sabia res d'aquesta senyora, la família no en parlava mai. De fet, la mateixa mare de l'Helena va conèixer la història del seu cunyat passats uns anys del casament.

³⁵ Entrevista realitzada a Helena González Sola (4 de novembre 2019), dins del projecte: *Memorial Democràtic del Baix Llobregat; de les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. Autores: Joana Llordella i Blanca Mampel. Direcció projecte: José Fernández i Elionor Sellés

L'Helena va començar a militar, als quinze anys, a les Joventuts Comunistes i amb 17 o 18 al PSUC. Quan ella es va implicar en política, la família tenia por (creu, però, que en el fons els agradava). Tothom tenia por, fins i tot ella. Creu que la seva visió, marcada pel context familiar, li fa pensar que no s'ha fet justícia a aquesta parella. Si ell no tenia cap tipus de relació política (no ho sap segur), encara era més injust. No té cap sentit, el fet d'agafar-lo i matar-lo.

La seva mare, quan ella era joveneta, deia: "És que tots van fer mal". El seu pare no va explicar res per instint de protecció però, quan va començar a parlar, ho va fer en contra de l'Església, dels estaments guanyadors. Ells se sentien perdedors.

El seu cosí, Manel Carbó, és el cosí que va anar amb el nét del *Ginés* a la vinya per buscar el cos de l'oncle, i no el van trobar. No sospita on el van enterrar. Tota la família de l'Helena, González Gallardo, van marxar de Mojácar: "Allà no hi queda ningú".

La seva família pel cantó del pare i mare es van exiliar a Bordeus (Sola, per part de mare, i González, per part de pare).

L'Helena, després de llegir aquest document, ha realitzat aquest escrit sobre els fets narrats que creiem interessant incloure:

Una petita reflexió sobre els fets de la mort del Ginés González Gallardo

Les històries familiars es poden explicar de moltes maneres i la majoria de les vegades, quan es parteix de la transmissió oral, es poden fer afirmacions que són difícils de comprovar. En aquest cas, la història de la mort del meu tiet Ginés, tal com se'm va transmetre, té una versió molt remarcada per la família, considerant però que fins a la mort del meu pare, el Josep González Gallardo, germà petit del Ginés, i de la meua mare, l'Trinitat Sola, tot el que es parlava estava envoltat d'una percepció de por dels perdedors de la guerra civil espanyola. La por a parlar sempre va formar part de la generació dels meus pares i per tant, allò que s'explicava era poc i molt mesurat.

Així doncs, per una banda hi ha informacions objectives:

El germà del meu pare va ser tirotejat a la paret del cementiri d'Abbrera i no va morir. Va fugir a la nit fins a la casa dels pares al carrer Santa Oliva i va morir allà dels trets rebuts. Fins aquí la història és certa. També la impotència de la família en no poder buscar ajut per salvar-lo. El meu pare era molt jove, tenia uns setze anys i festejava amb la mare. Lògicament fins uns quants anys després no li va explicar a ella. Silenci i por, elements claus de la repressió franquista.

Altres informacions, considero, amb una visió madura dels esdeveniments, que poden ser objecte de versions i punts de vista diferents:

Per què?

En relació a la militància o no del meu tiet al moviment anarquista, sempre es va comentar la no implicació en cap acte per part del meu tiet, el Ginés. I en canvi es comentava, de manera crítica la posició de la seva dona que formava part de les milícies de la FAI. No puc pas inventar que les opinions fossin diferents a casa meva. Cal pensar en la figura de la dona a l'any 39 i, segurament les mentalitats familiars, consideraven que voltar amb granota sobre un camió i amb armes no era un model de dona a imitar. Segurament no entràrem en un tema d'ideologies. Era més senzill i proper: podríem considerar que no ho veien amb bons ulls!!!

Crec que la meva família en certa manera va culpabilitzar la Juana Piñero de la mort del meu tiet. Aquesta opinió és personal i per tant, totalment subjectiva. En conclusió, segurament en moments tan complexos, l'anàlisi de com es viuen els esdeveniments ha de ser amb una mirada molt oberta i amb possibles interpretacions.

De tota manera, la vivència familiar sempre va estar present en la vida dels meus pares i de la família extensa: eren els perdedors i com a tals la impotència d'haver de callar i no poder condemnar les persones, que havien comès els assassinats sense judicis justos, va surar sempre en la vida dels meus pares, en el seu dia a dia i en les dificultats d'haver de conviure sempre amb aquells que vivien al mateix poble i que ells sabien que eren executors o instigadors de la mort del germà.

S'entén, per tant, la il·lusió d'aquestes generacions amb l'arribada de la democràcia, tot i que aquest seria un altre tema per comentar i analitzar. Amb calma.